

12.3 SỰ TÍCH CON CHÓ

Chuyện kể rằng ngày xưa, ông Djut khổng lồ cùng con gái H'Lum và đứa cháu trai tên là So rủ nhau vào rừng bắt cá. Lúc đến giữa ngọn suối Dak Huých trông thấy nhiều cá, họ tính chuyện *krau* (một loại cây dùng để thuốc cá). Ba người lên núi tìm cây lột vỏ. Djut lột được một bó vỏ to rồi mà So vẫn còn lang thang hết gốc cây này qua gốc cây khác. Thấy vậy, Djut bảo:

- Mày lột vỏ cây *krau* đi chứ! Lột xong rồi còn kiếm dây mây về buộc lại nữa...

So lơ đãng trả lời:

- Cháu không lột được. Bác lột luôn nhé, để cháu đi rút dây mây về bó.

Djut vui vẻ cùng con lột vỏ *krau* để So đi rút dây mây. Nhưng trên đường đi, gặp gốc cây xoài nhiều trái chín, So trèo lên ăn no rồi quay lại bảo Djut:

- Ô bác! Cháu bứt dây mây không nổi. Nhờ bác bứt dùm, buộc vỏ cây xong cháu sẽ mang.

Thấy cháu không làm được, Djut đích thân đi rút dây mây bó vỏ, rồi vác bó cây to xuống suối. Trong khi đó So ăn nhiều xoài tức bụng vẫn ngồi ì một chỗ.

Chờ đã quá lâu không thấy bóng So, Djut phải quay lại tìm. Thấy Djut, So giả vờ mếu máo ngồi khóc bên bó cây. Djut hỏi:

- Cháu làm sao thế?

- Ô bác, cháu đau bụng nhiều lắm, không vác nổi bó cây này. Bác mang xuống suối, cháu nhận sẽ đập vỏ cây.

Nghĩ là So đau thật nên Djut vác vỏ cây giúp. So nhón nhờ theo sau. Khi đến suối, Djut chia việc theo lời hứa của So, còn Djut đi chặt nửa đụn đơm chặn ở cuối nguồn nước. Djut vừa đi. Đập chưa xong một mảnh vỏ cây, So đã ngấm trời dòm đất, đứng ì ra đấy. Lúc sau Djut về, So lại giả vờ rơm rớm nước mắt. Djut hỏi:

- Cháu làm sao thế?

- Vỏ cây văng trúng người con mắt, cháu không đập được nữa. Nhờ bác đập luôn phần cháu.

Djut tin lời nhận đập luôn đồng vỏ rồi cẩn thận rải vỏ cây xuống suối. Say thuốc cây *krau*, cá nhỏ cá to đều nổi hết lên mặt nước. Djut khổng lồ nằm ngay đầu suối chặn nước. Con gái H'Lum của Djut lo bắt hết con cá khác trong khi So sợ lạnh, đứng ở trên bờ nói:

- Bác ơi, cháu lạnh lắm, không xuống nước được đâu! Bác cứ nằm chặn suối, chị H'Lum bắt cá xong, cháu nhóm lửa nướng nhé!

Djut bực bội vì sự lười biếng của So lắm nhưng vẫn phải nằm chặn suối cho H'Lum bắt cá. Trong khi đó So đã đốt lửa, nướng cá và tìm cách ăn lén. Một mình H'Lum bắt cá lâu nên dù Djut to lớn đến đâu, nước vẫn tràn được qua ngực, qua bụng và ào ào chảy qua vũng suối thuốc cá. Djut dùng dùng nổi giận, nhảy ngay

lên bờ trùng trĩ thẳng cháu lười biếng. Gặp lúc So đang ăn vụng cá, Djut xách ngay So xuống bờ suối rửa miệng, vừa rửa vừa vò mồm miệng, chân tay So mạnh đến nỗi tay chân So trở nên tròn trùng trục; miệng So dài ra như mồm chó. So trở thành con chó.

So hoảng hốt ba chân bốn cẳng bỏ chạy về buôn. Ai gặp So cũng phải buồn cười. Ai cũng hỏi vì sao hình dạng So ra nông nổi thế? So xấu hổ chẳng dám kể lại sự việc. So trở thành câm nhưng từ đó về sau, thấy có người lạ, So nhảy xổ ra vồ, sửa ngay cho hả giận.

Còn Djut không lờ, lúc trĩ thẳng cháu xong, quay trở lại gọi con thì không còn thấy đâu nữa. Ngọn nước Dak Huých, lúc Djut đứng dậy đã chảy ào ào cuốn trôi nòng H'Lum. Djut định mang đất trộn với lá biắt, nhét ngay vào đầu nguồn suối Dak Huých cho lòng suối cạn. Nhưng vừa gùi đất và lá biắt đi, con cò trắng đậu trên cây hỏi:

- Djut đi đâu vậy?

- Tôi bị nước suối Dak Huých bắt mất con. Phải tìm nguồn chặn ngay cho không còn nước nữa.

Cò trắng khuyên Djut:

- Chú tìm sao được? Tới giờ vẫn chưa tìm ra được đâu! Tôi tìm từ nhỏ đến nay đầu bạc mà vẫn chưa thấy đây!

Djut nghe nói chán nản, đổ ngay gùi đất sét xuống Nâm Lê và đổ gùi lá biắt xuống Dak Rung. Gùi đất sét ấy, từ đó đến nay, người M'Nông ở Nâm Lê vẫn hoài vẫn chưa thấy hết. Nhờ Djut đổ gùi lá biắt xuống, Dak Rung nay đã thành rừng lá biắt nhiều hơn tất cả các nơi và hái không bao giờ hết. Còn cô con gái H'Lum của Djut bị nước cuốn trôi đã hóa thành đá và hiện nay dấu tích vẫn còn thấy ở suối Dak Huých.

Người kể: Điều Kâu

(Trích *Truyện cổ các dân tộc Tây Nguyên*, Nhiều tác giả, NXB Văn hóa dân tộc, trang 367-370)